

4754

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΒΙΣΥΝΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ

Ο ΘΕΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΑΓΑΜΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΑΜΑΝΟΓΙΟΥ
ΚΑΡΑΒΟ

ΕΝ ΣΑΜΟ 1955

Ο ΘΕΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΑΓΑΜΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ
ΕΝ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΩ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΙΟ

Τῇ Γεραρᾷ καὶ Ποτνία
Πνευματικῇ μοι Τροφῷ

Ἰερᾷ

Ἐν Χάλκῃ Θεολογικῇ Σχολῇ

Εὐσεβάστως

Τὸ παρὸν

Ἀνατίθῃσιν

Ὁ Πονήσας

έγγάμους και άγάμους διά τό μυστήριον τής Ιερωσύνης, άρκει νά είχον ούτοι τά πρός τοῦτο προσόντα. Ἐν τούτοις τινές, τό μὲν έκ παρερμηνείας τῶν περί γάμου και παρθενίας λόγων τοῦ Κυρίου (Ματθ. ιθ', 3 - 12), τό δέ έξ επιδράσεως άρχαίων φιλοσοφικῶν συστημάτων και θεοσοφικῶν άρχῶν έφρόνουν, ότι ή άγαμία, αὐτή καθ' έαυτήν, είναι ύπερτέρα τοῦ έγγάμου βίου, ὅστις και διεβλήθη ὡς τι απόβλητον και άποτρόπαιον. Τάς πεπλανημένας ταύτας τάσεις κατέκριναν διάσημοι πατέρες και διδάσκαλοι τής έκκλησίας. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς († 220) έρμηνεύων τάς περί γάμου μαρτυρίας τής Κ. Διαθήκης λέγει: «Τί πρός ταύτας είπειν έχουσι τάς νομοθεσίας οί τήν σποράν και τήν γένεσιν μυσαιτόμενοι, έπει και τόν έπίσκοπον τοῦ οἴκου καλῶς προϊστάμενον νομοθετεῖ τής έκκλησίας άφηγεῖσθαι οἶκον δέ κυριακόν μιᾶς γυναικός συνίστησι συζυγία (Στρωμ. ΙΙΙ, 18). Ὁ Ὁριγένης († 264) εις έρμηνευτικόν άπόσπασμα τής Α. πρὸς Κορινθίους λέγει. «Ἐπει τινες οἶονται τόν άγαμον πλέον τι έχει κατά τοῦτο τοῦ γεγαμηκότος, τόν δέ γεγαμηκότα ήττον τι έχειν παρ' αὐτό τό γεγαμηκέναι τοῦ άγάμου, θέλομεν φησί διδόξαι, ότι τῷ Ιδίῳ λόγῳ ή άγαμία άδιάφορόν έστιν, και τῷ Ιδίῳ λόγῳ ὁ γάμος άδιάφορόν έστιν, δύναται γάρ και άγαμος ὢν και άληθῶς καθαρῶν από πάσης μιξεως, άλλως δέ κακῶς βιούς, μη ὠφελείσθαι από τής άγαμίας, δύναται δέ τις έν γάμῳ ὢν και τά τοῦ γάμου πράττων, τήξει δέ και καιρῷ αὐτά ποῖον τήν άλλην πολιτείαν σώζων, μη έλάττων είναι τοῦ άγάμου». Ἀλλαχού ὁ αὐτός διδάσκαλος λέγει: «Τίς οὖν οὐκ αν εύλόγως έπαπορή τι δήποτε ζητουμένου τοῦ άρξοντος τής έκκλησίας, τόν μὲν τοιόνδε δίγαμον οὐ καθίσταμεν διά τάς τοῦ γάμου λέξεις τόν δέ μονόγαμον, και ει τύχοι μέχρι γήρωσ συμβιώσαι τῇ γυναικί, κρατούμεν άρχοντα, έσθ' ότι μηδέ γυμνασάμενον εις άγνεΐαν και σωφροσύνην». (Υπομ. εις Ματθαίον). Ἐξ οὗ έμφαίνεται, ότι και έγγαμοι έπίσκοποι δέν ησαν σπάνιοι εις τήν έκκλησίαν. Προϊόντος τοῦ χρόνου ή πρός τήν άγαμίαν τάσις τῶν κληρικῶν ενισχύετο, και Ιδίᾳ από τής έμφανίσεως τοῦ μοναχικοῦ βίου. Οί μοναχοί λόγω τῶν ύψίστων ύπηρεσιῶν τάς ὁποίας προσέφερον εις τήν έκκλησίαν, απέλαμβάνον άμερίστου σεβασμοῦ και εκτίμησεως έν τῇ κοινωνίᾳ. Διὸ και έγγαμοί τινες κληρικοί ζηλώσαντες τήν έκ τής άγαμίας καρπούμενην εκτίμησιν τῶν συναδέλφων των απέβαλον τάς έαυτῶν συζύγους. Ἡ τοιαύτη αὐθαίρετος διάλυσις τῶν δεσμῶν τοῦ γάμου, συνήθη

πρά τοῖς Ἐθνικοῖς άντέκειτο εις τήν περί Ιερότητος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου χριστιανικήν διδασκαλίαν και δέν ήτο δυνατόν νά τύχη τής επιδοκίμασίας τῶν εκκλησιαστικῶν άρχῶν. Ἡ ὀρθή άντίληψις τής εκκλησίας διαφαίνεται εις τόν 5ον άποστολικόν κανόνα διαγορευόντα: «Ἐπίσκοπος ή πρεσβύτερος ή διάκονος τήν έαυτοῦ γυναῖκα μη εκβαλλείτω προφάσει εύλαβείας. Ἐάν δέ εκβάλλη άφοριζέσθω έπιμένων δέ καθαιρεΐσθω» (προλ. και Ἀποστ. καν. 51).

Ἡ πεποίθησις, ότι ή άγαμία ύπέρκειται τοῦ έγγάμου βίου κατέκτα έδαφος δσημέραι εις τήν συνείδησιν τῶν κληρικῶν. Οὕτω εις τήν έν Νικαίᾳ Α' Οικουμενικήν Σύνοδον ύπεβλήθη πρότασις πιθανῶς έκ μέρους τοῦ έπισκόπου Κορδοῦης Ὁσίου οἱ κληρικοί νά μη συγκαθεύδωσι ταῖς γαμεταῖς, ἄς έτι λαϊκοί ὄντες ήγάγοντο». Κατά τήν συζήτησιν τής προτάσεως ταύτης ὁ έπίσκοπος τής Ἀνω Θηβαΐδος Παφνούτιος γνωρίζων πόσον ανάντης είναι ή ὁδος τής άληθοῦς άσκήσεως, και προβλέπων τήν έκ τοῦ θεσμοῦ τής καθολικῆς άγαμίας ζημίαν τής εκκλησίας, άντέκρουσε ταύτην διά πειστικῶν έπιχειρημάτων «μη βαρύν ζυγόν έπιθῆναι τοῖς Ιερωμένοις άνδράσι, τίμιον είναι και τήν κοίτην και οὐτόν άμίαντον τόν γάμον λέγει... άρκεισθαι τε τόν φθάσαντα κληρῶ τυχεῖν μηκέτι επί γάμον έρχεσθαι κατά τήν τής εκκλησίας άρχαίαν παρόδοσιν μητε μην άποζεϋγνώσθαι ταύτης, ήν άπαξ ήδη πρότερον λαϊκός ὢν ήγάγετο». Οί ύπέρ τής εκκλησίας άγῶνες και τά παθήματα τοῦ Παφνουτίου, ὡς και ή έγνωσμένη αὐτοῦ άρετή («έκ παιδός γάρ έν άσκητηρίῳ άνετέθραπτο και επί σωφροσύνη, και τις άλλος περιβόητος ὢν») καθίστων ύπερτέραν πάσης ύπονοίας τήν γνώμην τοῦ Ιεροῦ άνδρός κατά τής ύποχρεωτικῆς άγαμίας. Ἡ Σύνοδος άπεδέχθη τοῦς λόγους τοῦ Παφνουτίου, οὐδέν έβέσπισε διά τήν άγαμίαν τῶν κληρικῶν, άφηκεν αὐτοῦς έλευθέρους, και σεβασθεΐσα τά κατά τόπους έθιμα διετύπωσε τό σταθερόν και άμετάβλητον αὐτῆς φρόνημα διά τῶν έξῆς: «Ἡμεῖς τειγαροῦν και παρθενίαν μετά ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν, και έγκράτειαν μετά σεμνότητος και θεοσεβείας γενομένην άποδεχόμεθα. Και ανωχώρησιν τῶν έγκοσμίων πραγμάτων μετά ταπεινοφροσύνης άγόμεθα. Και γάμου συνοΐκησιν σεμνήν τιμῶμεν» (Κων. 21).

Περί τά τέλη τοῦ Δ' και άρχάς τοῦ Ε' αἰῶνος έν τῇ εκκλησίᾳ τής βορείου Ἀφρικῆς αἱ γαμικαί σχέσεις τῶν κληρικῶν διεκανονίζοντο ύπό τήν έπήρειαν τοῦ μοναχικοῦ βίου, ὅστις ήρίθμει κατά τήν έποχήν εκείνην εις τάς τάξεις

αυτόθ' ἄνδρας μὲ αὐτοθυσίαν, καὶ ἐπωφελέστατα ἐργοζο-
μένους ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας. Ἡ ἐν Καρθαγένῃ σύνοδος συ-
νεληθοῦσα τῷ 418, ἐξέδωκε τοὺς κανόνας 3.4.28 καὶ 41, οἱ
ὅποιοι δεικνύουσιν ἀρκούντως τὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκείνῃ
ἐπικρατούσας ἀσκητικὰς τάσεις. Ἄλλ' οἱ κανόνες οὗτοι δὲν
εὔρον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην ἐπιδοκιμασίαν ἐν τῇ καθόλου
Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ. Τὸ ἰδιάζον γνώρισμα τῆς ἡμ. ἐκκλη-
σίας εἶναι, ὅτι αὕτη ἐδείχθη πάντοτε πιστὸς φύλαξ τῶν
παραδόσεων τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχαιότητος, καὶ οὔτε τὴν
ἀγαμίαν οὔτε τὸν ἔγγαμον βίον ἐθεώρησεν ὡς ὄρον ἀπα-
ραίτητον πρὸς λήψιν καὶ ἐξάσκησιν οἰουδήποτε βαθμοῦ τῆς
ἱερωσύνης. Παρὰ ταῦτα τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς
ἀπέκλινεν ὑπὲρ τῆς ἀγαμίας καὶ ἰδιάζουσας προτίμησιν
ἐδείκνυεν ὑπὲρ τῶν ἀγάμων κληρικῶν.

Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας († 340), χωρὶς νὰ ἐπικαλεῖται
νόμον τῆς ἐκκλησίας ἀπαγορεύοντα τὸν ἔγγαμον βίον, συ-
στα εἰς τοὺς κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου τὴν ἀγαμίαν «ἅτε
περὶ τὴν ἔνθεον καὶ ἄσαρκον παιδοποιίαν ἀσχολουμένους»
(Εὐαγ. Ἀποδ. 1,6). Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὡς ἀρχιε-
πίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, ἐξεφώνησε λόγον εἰς τὸ
«Ἅγιον Βάπτισμα» (§ 20), ἐξ οὗ ἐμφαίνεται, ὅτι ὁ λαὸς
τῆς Κωνσταντινουπόλεως περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο «τοὺς ἀγά-
μους, τοὺς ἐγκρατεῖς καὶ τοὺς ἀγγελικοὺς τὴν πολιτείαν
πρεσβυτέρους, καὶ ὅτι οἱ ἱερεῖς τῆς πόλεως ταύτης εἰήγα-
γον κατὰ κανόνα τοιοῦτον βίον, ἄλλως οὐδεὶς λόγος περὶ
τῆς προτιμήσεως τῶν ἀγάμων θὰ ἐγίνετο. Ἰωάννης ὁ Χρυ-
σόστομος († 407) τασσόμενος ὑπὲρ τῆς ἀγαμίας καὶ τῆς
παντελοῦς ἐγκρατείας τῶν κληρικῶν, ὁμιλεῖ περὶ ταύτης ὡς
περὶ πράγματος ἐξαρτωμένου ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἐκάστου
βουλήσεως (Ὁμιλ. Χ πρὸς Τιμ. Α').

Ὁ ἱστορικός Σωκράτης (περὶ τὰ 439) λέγει, ὅτι τελεία
ἀποχὴ τοῦ κλήρου ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτῶν γαμετῶν, εἰ
καὶ ὡς ἔθος ἠοκεῖτο εἰς τινὰς ἐπαρχίας, ἀλλὰ «τῶν ἐν Ἀ-
νατολῇ πάντων γνώμη ἀπεχομένων, καὶ τῶν ἐπισκόπων,
εἰ καὶ βούλοιντο, οὐ μὴν ἀνάγκη νόμου διὰ τοῦτο ποιούν-
των. Πολλοὶ γὰρ αὐτῶν ἐν καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς καὶ παῖ-
δας ἐκ τῆς νομίμου γαμετῆς πεποιήκασι... φυλάσσεται δὲ
τοῦτο τὸ ἔθος ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ αὐτῇ Μακεδονίᾳ καὶ
Ἑλλάδι». (Ἐκκλ. Ἱστορ. Δ, 32). Ἡ ἱστορία ἀναφέρει, ὅτι
μέχρι τοῦ Δ' καὶ Ε' αἰῶνος ὑπῆρχαν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ
εἰς τὴν Δύσιν ἐπίσκοποι ἔγγαμοι. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Νεῖλου
Χαιρείμων. Φιλέας ὁ τῆς Θμουῖτων ἐκκλησίας. Ὁ Ἀντιο-

χείας Δημητριάδος. Ὁ Τριμυθοῦντος ἅγιος Σπυρίδων ὁ θαυ-
ματουργός. Ὁ Καισαρείας τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Εὐλάλιος.
Ὁ Ποατεῖρων ἢ Πικτιῶν Ἰλάριος. Ὁ Νύσσης Γρηγόριος
καὶ ὁ ἐκ Κωρῆνης Συνέσιος. Ὁ Συνέσιος ἀνὴρ φιλόσοφος,
ρήτωρ καὶ ποιητὴς ἐξελέγη τῷ 409 ἢ 410 ἐπίσκοπος Πτολε-
μαῖδος, καὶ γνωρίζων, ὅτι κατὰ κρατοῦντα εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν ἐπεβάλλετο οἱ ἐπίσκοποι νὰ μὴ συνοικῶσι μετὰ τῶν
συζύγων τῶν, ἔγραψεν εἰς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὅτι καὶ ὡς
ἐπίσκοπος ἔχει στερεὰν τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀποχωρισθῇ
τῆς νομίμου αὐτοῦ συζύγου, διότι ἐπιθυμεῖ καὶ εὐχεται νὰ
ἀποκτήσῃ πολλὰ καὶ χρηστὰ τὸ ἦθος τέκνα. «Ἐμοὶ τοιγα-
ροῦν ὁ τε Θεός, ὁ τε νόμος, ἡ τε ἱερά Θεοφίλου χεὶρ γυ-
ναῖκα ἐπεδῶδεκε. Προσαγορεύω τοίνυν ἄπσι καὶ μαρτύ-
ρομαι, ὡς ἐγὼ ταύτης οὔτε ἀλλοτριώσομαι καθάπαξ, οὔτε
ὡς μοιχός αὐτῇ λάθρα συνέσομαι. Τὸ μὲν γὰρ ἤκιστα εὐ-
σεβές, τὸ δὲ ἤκιστα νόμιμον. Ἀλλὰ βουλήσομαι τε καὶ εὐ-
χομαι συχνὰ μοι πάνυ καὶ χρηστὰ γενέσθαι παιδία» (Ἐπ.
105). Ἄν ὁ Συνέσιος ἐξηκολούθη νὰ συζητῇ καὶ ὡς ἐπίσκο-
πος μετὰ τῆς συζύγου του εἶναι ἀμφίβολον. Τὸ βέβαιον
εἶναι ὅτι οὐδὲν τέκνον ἐγέννησε μετὰ τὴν χειροτονίαν του,
οἱ δὲ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ ἐγεννήθησαν πρὸ τῆς χειροτονίας
του. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι πολὺ εὐκόλον νὰ σχηματίσῃ τις
θετικὴν καὶ ἀδιάψευστον γνώμην περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ-
του. Ὁ ἀγγλος W. S. Crawford B. D. εἰς τὸ περισπούδαστον αὐ-
τοῦ σύγγραμμα «Συνέσιος ὁ Ἕλληνας» ἐκ σελίδων 595 σχή-
ματος 15X23 μετὰ ἐπισταμένην μελέτην ἀμφοτέρων τῶν ὑπὲρ
καὶ κατὰ ἐπιχειρημάτων λέγει: «Πᾶς ὁ μελετῶν τὸν βίον τοῦ
Συνεσίου, ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ γεγονότα πραγ-
ματικά, καὶ ὄχι νὰ δέχεται οἰασθῆποτε «ρησὶ γνώμας. Τὸ
γ' ἐφ' ἡμῖν ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐξηναγκάσθημεν νὰ εἴμεθα
ἀναποφάσιστοι» (σελ. 371).

Κανὼν ἐπιβάλλων ἀγαμίαν εἰς τοὺς κληρικοὺς δὲν ὑ-
πῆρχεν ὅσοι δὲ ἀπείχον ἀπὸ τῶν γαμετῶν αὐτῶν ἐπρατ-
τον τοῦτο αὐτοβούλως. Ἄλλ' ἡ κοινὴ γνώμη ἤδη κατὰ τὸν
Στ' αἰῶνα παρεσκεύαζεν ἐν τῇ πράξει νέαν κατάστασιν
πραγμάτων. Τὸ δημόσιον φρόνημα διετίθετο εὐμενῶς ὑπὲρ
τῆς ἀγαμίας τῶν κληρικῶν. Τὸ ἔθος νὰ προάγονται εἰς τὸν
ἐπισκοπικὸν βαθμὸν ἀγαμοὶ ὀρίζεται διὰ διατάξεων τῆς πο-
λιτικῆς νομοθεσίας, αἱ ὅποιαι ἦσαν ἀναντιρρήτως ἔγκυροι
καὶ ἐξ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινι-
ανός (527 - 565) ἀπῆτει διὰ διατάξεων νὰ ἐκλέγωνται ἐπί-
σκοποι ἐκ τῶν ἐγγάμων, ἀλλ' οἱ ἀπηλλαγμένοι οἰκογενει-

ακῶν φροντίδων. Ἀκολουθῶς ἀπηγόρευσε εἰς τὸν ἐκλενόμενον Ἐγγαμον ἐπίσκοπον νὰ συζῆ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ συζύγου.

Παρὰ πᾶσαν τὴν αὐστηρότητα τῶν αὐτοκρατορικῶν νόμων ἦτο δυσχερές πῶς νὰ ἐκλίπῃ ἡ προτέρα τάξις τοῦ βίου. Πρὸς τοῦτο ἐπεβάλλετο νὰ συγκληθῇ Σύνοδος. Αἱ προηγουμένως συγκληθεῖσαι οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἡ πέμπτη καὶ ἡ ἕκτη, ἐνδιέτριψαν κυρίως περὶ δογματικὰ ζητήματα καὶ δὲν ἠσχολήθησαν εἰς τὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας, καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὸν βίον τῶν λειτουργῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ ὅποια εἶχον ἀνάγκην ὀριστικωτέρας ρυθμίσεως. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν συνεκροτήθη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τοῦ δευτέρου τῷ 691 ἐν Κωνσταντινουπόλει νέα σύνοδος ἣτις ὀνομάσθη πενθέκτη ὡς συμπληροῦσα τὴν πέμπτην καὶ ἕκτην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὀνομάσθη δὲ καὶ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος διότι αἱ συνεδριάσεις τῆς συνόδου ταύτης ἐγένοντο εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βασιλικοῦ καὶ περιφανοῦς Παλατίου τὴν λεγομένην Τρούλλος, ἡ ὅποια ἦτο κεκαλυμμένη μὲ τροῦλλον δηλ. θόλον. Ἡ σύνοδος αὕτη ἐξέδωκε 102 κανόνας. Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν 36 κανὼν ἐπαναλαμβάνει τὴν διάταξιν τοῦ 28 κανόνος τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου καὶ ὀρίζει «ὥστε τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαύειν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνον μεγαλύνεσθαι πράγμασι». Ὁ δὲ 13 κατακρίνει τὴν ἐν Ρώμῃ ἐπικρατοῦσαν ἀγαμίαν τῶν κληρικῶν, προσθέτων «ἡμεῖς τῷ ἀρχαίῳ ἐξακολουθοῦντες κανόνι τῆς ἀποστολικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, τὰ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ νόμους συνοικέσια, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ἐρρῶσθαι βουλόμεθα μῆδαμῶς αὐτῶν τὴν πρὸς γαμετὰς συνάφειαν διαλύοντες ἢ ἀποστεροῦντες αὐτοὺς τῆς πρὸς ἀλλήλους κατὰ καιρὸν τὸν προσήκοντα ὁμιλίας». Περὶ τῶν ἐπισκόπων οἱ πατέρες τῆς Συνόδου βλέποντες, ὅτι ἀφ' ἐνὸς μὲν οἱ νόμοι τοῦ κράτους δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ εἶναι ἔγγαμοι, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἀντέκειτο πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὸν ἔγγαμον ἢ ἀγαμον βίον ἐν γένει τῶν κληρικῶν αὐτῆς μὴδὲ τῶν ἐπισκόπων ἐξαιρουμένων, καὶ ὅτι οἱ ἀποστολικοὶ κανόνες 5 καὶ 51 ἀπαγορεύουσιν εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ ἐκβάλωσι τὰς ἑαυτῶν γαμετὰς προφάσει εὐλαβείας εὐρέθησαν εἰς δυσχερῆ θέσιν. Προκειμένης ὅθεν μεγάλης ἀνάγκης «πολλῆς ἡμῖν σπουδῆς οὐσης» λέγουσιν οἱ πατέρες τῆς Συνόδου ἐθέσπισαν ὅτι ἀ-

παγορεύεται εἰς τοὺς ἐπισκόπους νὰ διατηρῶσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν, «τοῦτο δέ, οὐκ ἐπ' ἀθετήσῃ ἡ ἀνατροπὴ τῶν ἀποστολικῶς προνομοθετηθέντων, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας καὶ προκοπῆς τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν λαῶν προμηθούμενοι». Ὁ ἀείμνηστος Κ. Παπαρρηγόπουλος κρίνων ἐν γένει τὸ ἔργον τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, καὶ ἰδὶα τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς δι' ὧν ἀποκρούει τὴν ἀγαμίαν τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἀξιώσεως τῆς παπικῆς ἐξουσίας, λέγει ὅτι ἡ ἐν Τρούλλῳ σύνοδος «συνετέλεσεν εἴπερ τις καὶ ἄλλη εἰς τὸ νὰ περιποιήσῃ τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῇ ἐθνικὸν χαρακτηρὰ καὶ δύναται τούτου ἕνεκα νὰ λογισθῇ, ὁμοῦ μετὰ τοῦ καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην συμπληρωθέντος ἐξελληνισμοῦ τοῦ ἀνατολικοῦ κράτους, ὡς ἐν τῶν μᾶλλον ἀξιομνημονεύτων γεγονότων τῆς πατρίδος ἡμῶν ἱστορίας» (Ἱστορία τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους Τομ. Γ' σελ. 327).

Ἐπὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μελετίου τοῦ Μεταξάκη συνεζητήθη εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθὸν διορθόδοξον συνέδριον (1923) πρότασις Σλαυικῶν τινῶν ἐκκλησιῶν περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, καὶ ἐνεκρίθη, ὅτι δύνανται οἱ χηρεύσαντες κληρικοί νὰ συνάψωσι δεῦτερον γάμον, καθόσον «δὲν ὑφίσταται λόγος δογματικὸς μονίμου προτεραιότητος μεταξὺ τῶν μυστηρίων γάμου καὶ ἱερωσύνης». Ἡ γνώμη αὕτη, ὡς εἰκόσ, δὲν περιεβλήθη, οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ περιβληθῇ διὰ καθολικοῦ κύρους, ὡς ἀντικειμένη ἄρδην εἰς ἀποφάσεις Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Διὸ καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις καταρτισθεῖσα ἐπιτροπεία τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν πρὸς μελέτην τῶν ἐκκλησιαστικῶν μεταρρυθμίσεων, ἀπεφάνθη ὑπὲρ τοῦ ἀναλλοιώτου τῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ πράξεως.

Τοιαύτη ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ κανονικῆς ἀπόψεως ἡ ἐξελίξις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀγαμίας τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Ὀρθόδοξῳ Ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ.

ΤΕΛΟΣ

SISMANOGILIO

SISMAGGIO
MILANO